

Intervenció del MHP Salvador Illa a l'homenatge pòstum a Federico Mayor Zaragoza

Barcelona, 06 de febrer de 2025

Senyor Josep Eladi Baños, rector magnífic de la UVic, secretaris i representants magnífics; Maria Eugènia Gay, tinent d'alcaldia de l'Ajuntament de Barcelona; consellera de la Unió Europea i Exteriors, consellera de Recerca i Universitats; diputats, diputades, senyores i senyors, benvinguts a aquest acte. És un plaer tornar a la seva administració catalana, ara que fa dos mesos que vam compartir la inauguració del curs acadèmic, ens vam comprometre a establir mecanismes necessaris per reforçar els lligams i l'impuls que necessitava la societat i espero que hàgiu començat ja en aquests dos mesos a posar fil a l'agulla. Per mi és un plaer ser avui aquí amb tots vostès i he volgut acompanyar-vos, per dos motius.

El primer, perquè un país i les seves institucions tenim l'obligació de reconèixer i de preservar el llegat dels ciutadans que l'han fet gran, i sens dubte, el Federico Mayor Zaragoza, és un d'aquests ciutadans, que han fet gran al nostre país. I el segon, perquè avui, en el món que vivim, necessitem fer valdre, des d'un punt de vista, i aplicar el llegat intel·lectual, cívic i moral de Federico Mayor Zaragoza, aplicar-lo i fer valdre als nostres temps, ja sigui en el camp de la ciència, en el de l'educació, en el de la democràcia o en el de la defensa ferma de la pau.

Per tot plegat, quan es parla d'ell, el terme de 'Català Universal' adquireix tot el seu sentit. Un català que va presidir la UNESCO en uns anys (1987-99), si no m'equivoco, en què no era pas tan obvi que un català arribés tan lluny en un organisme internacional. Un català que fou rector de la Universitat de Granada i anomenat fill adoptiu d'Andalusia, si no estic mal informat, el 2008. Tota una mostra dels vincles i l'entesa d'aquesta Espanya que alguns volen sorollosa i uniforme, però que sabem i volem dialogant i plural.

Vivim un temps de canvis molt accelerats i profunds, que els he d'explicar jo a tots vostès, que ja en tenen prou coneixement. Temps de canvis molt accelerats i profunds i simbolitzats en la forma de fer feina del recent relleu de la presidència dels Estats Units. Un temps en el qual s'afegeix tota la capacitat de transformació que obre a les noves tecnologies del repte mediambiental que ens enfrontem. És probable, i crec que també comprensible, que moltes persones dubtin, que no sàpiguem on trobar respostes, on situar-se, més encara que tenim accés a tanta informació tan diversa i moltes vegades tan poc contrastada o directament falsa i malintencionada. En un moment, en el que, a parer meu, se'ns presenten tres dicotomies o tres corrents de fons als quals crec que hauríem d'estar molt atents i que plantegen diferents dilemes, i que precisament la trajectòria de Federico Mayor Zaragoza ens pot ajudar a orientar-nos en aquest moment.

Primer, corrent de fons, la primera qüestió a la qual hem d'estar atents és, presumiria dient, el poder de la força enfront del poder de la raó. Un món en què prevalgui la força: envair Ucraïna, per quedar-me Taiwan o vull Groenlàndia; o un món amb moralismes multilaterals, com han dit vostès durant el diàleg: que sí, s'han d'adaptar a una realitat geopolítica diferent; però que

han d'existir, des del meu punt de vista, que hi hagi unes regles, uns procediments, que ens permetin solucionar les diferències, que hi són i continuaran sent, amb els arguments, amb diàleg, amb raó, d'acord amb els procediments establerts. Apuntem-lo. Força o raó. Federico Mayor Zaragoza va entendre que no hi ha altre camí que la pau. No pas una pau entesa com una paraula buida, com una utopia inassolible sinó entès com una cultura de la pau, un metre de la pau, una visió global de la pau. Per ell la pau no era només l'absència de conflictes, sinó un procés continu de construcció, d'enteniment, de respecte i de cooperació entre pobles. Un pensament que amb la raó, com a element inseparable comparteixo profundament.

Segon, corrent de fons. Diners o ciutadans. El poder dels diners o el poder dels ciutadans. Un dòlar o un euro, un vot; o un ciutadà, un vot. Els diners tenen poder, té influència, però als sistemes democràtics sembla que cada vegada té més pes els diners, la capacitat econòmica, aquesta que se'n fa ja exhibidora, ostentosa i desacomplexada o si és usada pel federalisme, o el Regne Unit, Alemanya, Estats Units. El vot d'un ciutadà val el que val, val el mateix, no depèn del compte corrent que tinc. Cap a on anem? Crec que Mayor Zaragoza ho tenia clar i avui també ho tindria clar, penso, no entenguin pas que vull interpretar res pel seu pensament, la democràcia només pot ser real i efectiva si es protegeix, no ja dels grans poders econòmics, sinó de fortunes personals que pretenen sotmetre-la als seus interessos.

I tercer, corrent de fons, tecnologia, la relació de la tecnologia amb les institucions. Avui, diguem-ne, hi ha una carrera per controlar el gran *computing*, com vulguin, per dir-ho més altruïstament o més exclusivament, la tecnologia d'intel·ligència artificial potencialment molt poderosa per a la majoria dels ciutadans, però també fatal, i aplicada a segons quins camps. Aquesta tecnologia estarà al servei de les institucions democràtiques, regulada, havent de donar compte a les institucions democràtiques?

Aquest matí estava amb el rector de la Universitat Politècnica al Barcelona, al SuperComputing Center, assistint a una presentació de l'ordinador quàntic d'aquesta institució. És una institució pública, integrada pel Govern d'Espanya, pel Govern de Catalunya i la universitat, pública. Per tant, ja hi ha una tecnologia d'avantguarda en tot el món, però en el marc d'unes institucions públiques, dirigides per aquelles persones que són servidors públics.

És aquest el model? Jo crec que sí. Perquè millor o pitjor, hi ha mecanismes per garantir que els avenços tecnològics puntés es posin al servei del bé comú, a la millora de les condicions de treball, de vida, de la seguretat, o és al revés, com algun pretenen, que les institucions, si són institucions centenàries, molt importants, estiguin al servei d'algunes empreses o d'alguns interessos particulars, o regides, per tant, per una dinàmica que no és la pertinent en aquest cas, del teixit empresarial. Cap on anem? Cap a quin món anem? Són tres dilemes que són ben rellevants. El que dic, que Federico Mayor Zaragoza, sempre va promoure l'ús ètic de la ciència i la tecnologia pel servei de la humanitat.

Ho va fer com a ministre d'Educació i Ciència, o com a director del Centre de Biologia Molecular Severo Ochoa. Va defensar que el progrés tecnològic havia d'estar alineat amb els valors democràtics i no supeditat als interessos econòmics d'uns pocs. Reivindicar avui, des del meu punt de vista, les reflexions i els valors de Mayor Zaragoza és ben pertinent, ben actual, és diguem-ne un repte col·lectiu.

Agraeixo a tots vostès que han organitzat aquest acte de record del seu llegat. En recordar-ho també renovem el nostre compromís amb els vols que ell va defensar amb tanta fermesa la ciència com a eina per al progrés, l'educació com a motor de canvi social i la pau com a horitzó. Per tant, davant polítiques que volen distorsionar el comerç internacional, davant d'amenaques o pronunciaments lingüístics, atenció també a la violència del llenguatge, o diguem-ne pujats de to, davant de mentides pleneres: esperança. Com dèieu vosaltres: esperança. Davant de discursos d'odi i intents a trencar la convivència: esperança. I esperança com a eina política en la defensa de la pau i del diàleg i no com un element abstracte, sinó com una eina amb motiu i eficaç.

Tenim preparat uns versos, que són els que ha llegit, s'han interpretat, però en tinc uns altres. Els tinc en castellà, escrits el febrer de 1984:

“Que nadie visite mis huesos y sostiene por mi muerte, quienes me quisieron recuerden lo que he querido y por lo que he luchado, y no abandonen nunca las posiciones en que se dirime la lindad del hombre. No hay tiempo para el llanto, hay que construir día y noche en un nuevo lugar en nuestro anhelo”.

Moltíssimes gràcies, enhorabona i per sempre, Federico Mayor Zaragoza.